

Ocena dorobku naukowego, badawczego, dydaktycznego i organizacyjnego ks. dra Sławomira Janusza Śledziewskiego w procedurze habilitacyjnej realizowanej na podstawie uchwały Rady Dyscypliny Nauk Teologicznych UKSW w Warszawie, z dnia 27 lutego 2023 r. (nr 34/2023). Podstawa prawna: art. 221 ust. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2019 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 1918 r. poz. 1668)

1. Elementy życiorysu naukowego i pracy organizacyjnej habilitanta

Ks. Prałat dr Sławomir Janusz Śledziewski (rocznik 1967), kapłan Diecezji Łomżyńskiej, Sekretarz osobisty Ks. Kardynała Gerharda Ludwiga Müllera, byłego Prefekta Kongregacji Nauki wiary. W latach 1982 – 1986 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Łomży, które ukończył egzaminem dojrzałości, w tym samym roku wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży, po rocznym pobycie w seminarium łomżyńskim został wysłany na studia teologiczne do Monachium, które ukończył w 1995 r. przedkładając pracę: „Problematyka śmierci we współczesnej Eschatologii u K. Rahnera, G. Greschhakego i J. Ratzingera”. Po powrocie do Polski przyjął święcenia kapłańskie. Zaraz po święceniach został ponownie skierowany na studia doktoranckie w zakresie teologii dogmatycznej do Monachium na Ludwig-Maximilians Universität, które odbywał pod kierunkiem ks. Kardynała G. L. Müllera. Pracował jednocześnie duszpastersko w parafii św. Katarzyny ze Sieny w Monachium. Studia w zakresie teologii dogmatycznej ukończył doktoratem w tej dziedzinie na podstawie pracy: „Theologie der Schöpfung und die moderne Astrophysik – der christliche Schöpfungsglaube im Dialog zwischen Theologie und Naturwissenschaften” (Teologia stworzenia i nowoczesna astrofizyka- chrześcijańska wiara w stworzenie w dialogu między teologią a naukami przyrodniczymi). Praca została opublikowana przez wydawnictwo Lang we Frankfurcie nad Menem. Stała się ona ważnym głosem w interdyscyplinarnej dyskusji między teologią a naukami przyrodniczymi, szczególnie w temacie pochodzenia człowieka i wszechświata, a także komplementarności tych dyscyplin. Doktorat z Niemiec został nostryfikowany przez UKSW w Warszawie dnia 27.01.2003 r. W ten sposób ks. Śledziewski uzyskał tytuł i uprawnienia doktora nauk teologicznych w Polsce.

Po nostryfikacji doktoratu, w latach 2003 - 2012, ks. dr S. J. Śledziewski został skierowany przez biskupa łomżyńskiego do pracy w WSD w Łomży, jako wykładowca teologii dogmatycznej, antropologii filozoficznej, filozofii przyrody, teorii poznania oraz j. niemieckiego w tymże seminarium. W tym samym czasie wykłada teologię w Instytucie

Teologicznym w Łomży i w Podyplomowym Studium Pastoralnym dla kapłanów łomżyńskich. Dnia 1.10.2006 roku został zatrudniony jako adiunkt na Wydziale Matematyczno – Przyrodniczym UKSW w Warszawie, pracował jednocześnie na Wydziale Teologii tejże uczelni, oraz prowadził wykłady w WSD w Białymstoku. Przez ten czas zdobył odpowiednie doświadczenie jako wykładowca i nauczyciel akademicki.

1.10.2012 roku ks. Śledziwski został mianowany osobistym sekretarzem Prefekta Kongregacji Nauki Wiary ks. Arcybiskupa Gerharda Ludwiga Müllera. Wraz z tą funkcją podjął pracę w sekcji doktrynalnej tejże Kongregacji, którą pełnił do 2018 r. Zajmował się organizacją Sekretariatu Prefekta i różnymi pracami powierzanymi przez Kongregację Nauki Wiary. W tym czasie, jako sekretarz kard. Müllera, brał udział w licznych spotkaniach, konferencjach naukowych i projektach teologicznych na całym świecie. Funkcję osobistego sekretarza Kard. Müllera, ks. dr Śledziwski pełni do dnia dzisiejszego. Wszystkie te dziedziny działalności naukowej, pedagogicznej i organizacyjnej pozwoliły mu osiągnąć dojrzałość i samodzielność naukową oraz znacznie powiększyć, od czasu doktoratu, dorobek badawczy w zakresie teologii.

Ścisłe współpracując z Kardynałem Müllerem ks. Śledziwski czerpie wiele z Jego wspaniałego dorobku naukowego, warsztatu naukowego i mistrzowskiej dojrzałości teologicznej, co przekłada się na bardzo oryginalne publikacje habilitanta, które zawierają oprócz głębokich treści teologicznych także pewien rodzaj syntezy myśli niemieckiej z polską np. w dziedzinie łączenia elementów personalizmu i teologii systematycznej. Dokładniej ten wątek zostanie omówione niżej. W każdym razie ks. dr Śledziwski uczynił z tej współpracy dobry fundament pod swój warsztat naukowy. Jego twórczość pisarska w dziedzinie teologii, antropologii filozoficznej i teologicznej, teologii stworzenia, eklezjologii wskazuje że ucząc się od najlepszych osiągnął już na tym etapie swojej kariery naukowej, samodzielność naukową i wysoki poziom merytoryczny.

2. Ocena dorobku naukowo – badawczego

2.1. Monografia habilitacyjna

Ks. dr Sławomir J. Śledziwski przedłożył do procedury habilitacyjnej rozprawę pt. „Teologia Objawienia według Kardynała Gerharda L. Müllera”, Warszawa 2022 ss. 291, wydaną przez

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (ISBN 978-83-8281-097-4). Praca dostępna jest także w wersji cyfrowej (978-83-8281-098-1).

Praca ks. dra Śledziewskiego składa się z pięciu zasadniczych rozdziałów oraz ze wszystkich wymaganych formalnie elementów, takich jak wstęp i zakończenie, zestawienie bibliografii, wykaz skrótów oraz streszczenie w języku niemieckim.

W rozdziale pierwszym, s. 25 – 62, zatytułowanym - Tło teologicznych badań nad kwestia Objawienia, Autor omawia min. takie zagadnienia jak, próby opisanie Objawienia, etapy objawienia, przedmiot i podmiot Objawienia, zagadnienie Chrystusowego Objawienia, przekaz Objawienia, problem objawienia w innych religiach, współczesne koncepcje objawienia i Müllerowską koncepcję Objawienia. Autor opracowania wykazuje w nim, że Objawienie należy do podstawowych tajemnic wiary i stanowi kluczowy temat teologiczny. Traktowane jako nadprzyrodzone, stanowi samoudzielenie się Boga człowiekowi. Taki fakt występuje w chrześcijaństwie katolickim, które jest religią o charakterze nadprzyrodzonym. Mimo tego podlega ono charakterystyce, przez refleksję teologiczną. To pozwala na odkrycie że jest ono rzeczywistością historiozbawczą i personalistyczną nadającą sen ludzkiej egzystencji przez ukazanie jej wymiaru eschatycznego. Ta specyfikacja teologiczna ukazuje, że szczytem i pełnią Objawienia jest Jezus Chrystus w którym dokonuje się samoobjawienie Boga. Rozdział ten jest merytorycznie poprawną i głęboką analizą myśli G. L. Müllera.

W rozdziale drugim, s. 63 – 109 – zatytułowanym: problem monizmu czy pluralizmu teologii religii, autor omawia min. takie zagadnienia jak Teologia religii; Religie a Objawienie; Kryteriologia pluralistycznej teologii religii; Krytyka Johna Hicka; Zasada analogii. Jest w nim poruszony trudny i zarazem odwieczny problem jedności, czy mnogości objawienia a tym samym monizmu i pluralizmu soteriologii. Przy przyjęciu monizmu inne religie nie mają znaczenia, a przy przyjęciu pluralizmu religijnego i soteriologicznego, żadna religia nie jest autentycznie zbawcza. Autor omawianego opracowania wykazuje, że Kard. G. L. Müller stoi na stanowisku podejścia inkluzywnego w odniesieniu do chrześcijańskiego Objawienia, a katolicka teologia ma za zadanie uzasadnić takie podejście. Tu znowu mamy dobrze odczytaną i właściwie zinterpretowaną ważną tezę teologiczną G. L. Müllera.

W trzecim rozdziale, s. 111 – 168, zatytułowanym Teologiczna epistemologia Objawienia, autor porusza min. takie zagadnienia jak: Konieczność refleksji teologicznej (nad Objawieniem i wiarą); Z historii teologii Objawienia; Wiara Kościoła; Epistemologia teologiczna Objawienia według Müllera. Jest to rozdział poświęcony metodologii w pisarskiej twórczości

mogunckiego Teologa. W sensie szczegółowym Habilitant omawia teologiczną epistemologię Objawienia G. L. Müllera. Wykład jest precyzyjny i jasny w opracowaniu.

W rozdziale czwartym, s. 169 – 211, zatytułowanym Objawienie ktizjologiczne, Habilitant porusza takie zagadnienia jak: Objawieniowy walor stworzenia, Samoobjawienie się Stwórcy w Biblii; Samoobjawienie się Boga w człowiek; Szkic teologii ktizjologiczno – objawieniowej. Wszystkie te zagadnienia odnoszą się do relacji Bóg – Stworzenie. Autor opracowania wykazuje, że wg. G. L. Müllera nie można mówić o Bogu bez mówienia o stworzeniu i na odwrót. Ważną tezę teologii Objawienia u Kardynała jest to, że Bóg stwarzając, objawia się na drodze objawienia naturalnego (przez naturę) i jednocześnie nadprzyrodzonego, ale też stworzenie objawia siebie, rozpoznaje się i identyfikuje formalnie i historycznie, a co najistotniejsze może relacyjnie odpowiedzieć Bogu. Rozdział jest merytorycznie poprawny, a autor wykazuje w nim dobrą znajomość omawianego problemu.

W rozdziale piątym, s. 213 – 251, zatytułowanym Jezus Chrystus jako Objawiciel pleromiczny, poruszane są min. takie zagadnienia jak: Cały Objawiający; Rewelator doczesności; Chrystologiczny wymiar teologii; Jezus Chrystus jako zasada kategoriałna Objawienia; Narodzenie z Dziewicy jako wydarzenie Objawienia; Kościół oraz i inne poboczne zagadnienia. Jest to część pracy, która omawia müllerowską teologię Objawienia od strony ściśle chrystologicznej. Autor ocenianej tu pracy słusznie zauważa że Teologia Objawienia u Kardynała jest ściśle związana z Osobą Jezusa Chrystusa i że chrystocentryzm jest głównym wątkiem Objawienia i jego rozumienia. Ks. dr S. Śledziwski dobrze zreferował i właściwie zinterpretował w tym względzie myśl Kardynała Müllera.

Istotną częścią pracy jest zakończenie, s. 253 – 270. Jest to generalne podsumowanie zawartych w opracowaniu habilitacyjnym wątków dotyczących teologii Objawienia, jaką stworzył Kardynał G. L. Müller. W zakończeniu autor opracowanie podaje także motywację wyboru tego tematu, a mianowicie, chciał ukazać, że dla wybitnego Teologa niemieckiego Kard. G. L. Müllera, niezwykle istotna jest prawda iż Bóg objawia się w naszej historii człowiekowi w formie samodar, które to objawienie daje człowiekowi możliwość wejścia w tajemnicę trynitarną Boga, poznania Go i zarazem określenia siebie wobec tego daru.

Na końcu opracowania jest spis bibliograficzny uwzględniający pisma Kardynała oraz literaturę przedmiotową i pomocniczą. Spis i podział bibliografii, jak również przypisy w tekście książki są skonstruowane poprawnie (system przecinkowy) zgodnie ze standardami przyjętymi w polskim piśarstwie naukowym.

Struktura pracy „Teologia Objawienia według Kardynała Garharda L. Müllera”, jest poprawna, przejrzysta i właściwie skonstruowana żeby wyczerpać temat postawiony jako zadanie badawcze. Zachowany jest styl i język naukowy opracowania, Autor stara się też bardzo wyraźnie przekazać i wyrazić w swojej interpretacji sposób myślenia omawianego Autora, co świadczy o dobrej znajomości myśli Kardynała Garharda L. Müllera. Trzeba też pochwalić autora za staranność techniczną opracowania, nie zauważyłem błędów literowych, gramatycznych, czy stylistycznych. Pod tym względem praca jest bardzo poprawna.

2.1.1. Ocena merytoryczna treści opracowania

Ks. dr Sławomir Śledziwski w rozprawie podejmuje temat, który jego dotychczasową twórczość naukową znacząco poszerza. Trzeba też powiedzieć, że problematyka podjęta w rozprawie jest niezwykle ważna dla współczesnej myśli teologicznej, nie tylko niemieckiej, ale europejskiej i ogólnoswiatowej w ramach chrześcijaństwa, a szczególnie Kościoła katolickiego. Także dla polskiej teologii, stanowi ważny wkład. W ten sposób rozprawę ks. dra Sławomira Śledziwskiego, zaliczyć należy do nurtu nowoczesnej i twórczej myśli teologicznej tworzonej po Soborze Watykańskim II. Jest ona ważnym łącznikiem katolickiej teologicznej myśli niemieckiej z teologią polską, np. z personalistyczną teologią ks. prof. Czesław S. Bartnika z KUL.

Trzeba pogratulować Habilitantowi podjęcia się tego tematu, ponieważ jest on niezwykle ważny dla współczesnej teologii, która szczególnie po Soborze Watykańskim II, poszukuje nowych duchowych inspiracji w rozumieniu i interpretacji całego procesu zbawczego. Odkrywanie na nowo podstawowego źródła Bożego Objawienia jest jednym z głównych zadań dla współczesnych teologów.

Sam Sobór Watykański II poświęcił kwestii objawienia oddzielną Konstytucję Dogmatyczną o Objawieniu Bożym, „Dei verbum”. W ten sposób zagadnienie to stało się jednym z głównych tematów teologicznych w posoborowej teologii. Sama konstytucja soborowa, choć przypomina tradycyjne określenia Objawienia, to ukazuje także zupełnie nowe perspektywy dla tego zagadnienia. Stały się one inspiracją dla licznych teologów współczesnych. To dzięki Konstytucji „Dei verbum” dochodzi do głosu personalizm, jako metoda w opracowaniach teologicznych, bo Objawienie ma charakter interpersonalny, to w Konstytucji „Dei verbum” jest nakreślony charakter historyczny Objawienia oraz wymiar sakramentalny. To tylko niektóre nowe elementy w rozumieniu Objawienia, które stały się inspiracją do teologii posoborowej.

Bardzo liczni teologowie podjęli zadanie ukazania objawienia w perspektywie soboru Watykańskiego II, czyli z perspektywy „udzielania się Boga, jako prawdy i życia”, co jest charakterystyczne także dla teologii Objawienia, Kardynała G. L. Müllera. Oznaczało to pewną korektę w stosunku do koncepcji potrydenckiej, która koncentrowała się na posłuszeństwie autorytetowi Kościoła. Vaticanum I, nadal podkreślał nadprzyrodzoność i doktrynalny charakter objawienia, ale zawierała już myśl o dobrowolnym i miłosnym udzielaniu się Boga w historii, co w dużej mierze likwidowało dawny dystans między tym co istotne, ważne i pozahistoryczne, a tym co historyczne i przygodne.

Konstytucja „Dei verbum” i całe nauczanie Soboru watykańskiego II, kontynuuje i potwierdza naukę dawnych soborów, ale wprowadza nowe perspektywy, co owocuje wypracowaniem pogłębionej koncepcji objawienia. Objawienie staje się już nie tylko zbiorem prawd, ale otrzymuje nową wartość egzystencjalną i rozumie je jako orędzie zbawienia. Jest darem Boga skierowanym do człowieka, mającym na celu doprowadzenie człowieka do wspólnoty z Bogiem przez smookreślenie się osoby w świetle objawiającego się jej Boga. To soborowe ujęcie objawienia ukazuje także bardzo wyraźnie jego trynitarny charakter: Bóg Ojciec daruje się przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym. Człowiek jest nie tylko biernym odbiorcą prawd objawionych, ale jest zaproszony do komunii z Bogiem. Człowiek jest uzdalniany przez łaskę do odbioru tego Objawienia. To sakramentalny wymiar objawienia sprawia, że człowiek może w sposób wolny, ale i skuteczny podjąć ten dialog i współtworzyć z Bogiem swoją historię zbawczą.

W tak, bardzo ogólnie zarysowaną i nakreśloną perspektywę Objawienia, którą tworzy soborowa konstytucja, wpisuje się teologiczna interpretacja Objawienia, jaką spotykamy u Ks. Kardynała Gerharda Ludwiga Müllera. Ten wybitny niemiecki teolog ogólnie definiuje objawienie, jako zbawcze działanie Boga w historii, poświadczony w Starym i Nowym Testamencie, które osiągnęło szczyt w wydarzeniu Chrystusa. Objawienie w Jezusie Chrystusie daje wierzącemu poznanie rzeczywistości Boga jako tajemnicy miłości, którą jest sam Bóg Ojciec, Syn i Duch Święty. (G.L. Müller, Dogmatyka katolicka, pol. Wyd. Kraków 2015, s. 83.) Ta koncepcja objawienia stanowi główny temat opracowania rozprawy habilitacyjnej ks. dr Sławomira Śledziewski.

2.1.2. Problem badawczy i cel opracowania

Opracowanie ks. Śledziewskiego stawia jako główny problem badawczy rozumienie Objawienia w teologicznej twórczości ks. Kardynała G. L. Müllera, oraz co ono wnosi we

współczesną dyskusję teologiczną na ten temat. Przy okazji podjęcia tego tematu, autor rozprawy stawia pytanie, czy koncepcja Objawienia przedstawiona przez Kardynała Müllera, może być znaczącym wkładem do przezwyciężenia kryzysu wiary we współczesnym społeczeństwie europejskim. Dalszymi celami pracy są współczesne ukazanie Objawienia, adekwatne do możliwości odbioru w postnowoczesnym (postmetafizycznym) świecie, w dobie powszechnego ateizmu, liberalizmu i relatywizmu, ukazanie personalizmu jako metodologicznego narzędzia do precyzyjniejszego przedstawienia problemu, oraz prezentacji myśli wybitnego teologa niemieckiego na forum polskiej teologii posoborowej. Jest to wielkie novum tego opracowania, ponieważ o ile mi wiadomo nie ma jeszcze prac tak dokładnie omawiających kwestię objawienia w teologicznej twórczości Kard. G.L. Müllera. Po zapoznaniu się z treścią opracowania ks. S. Śledziewskiego, już na tym etapie mojej oceny, mogę stwierdzić że osiągnął on swoje cele.

A droga do tego prowadziła przez głęboką analizę poglądów omawianego Autora źródłowego. Ks. Śledziewski słusznie stwierdza, że wielką zasługą Teologa mogunckiego jest ukazanie realnych relacji między Objawieniem, a wiarą człowieka, który to objawienie przyjmuje. W Objawieniu urzeczywistnia się Wcielony Syn Boży i staje się przez wiarę aktualnością dla każdego człowieka, w każdym czasie i w każdym pokoleniu. Oznacza to że wiara, jako odpowiedź na Boże objawienie, jest dla człowieka koniecznym uwarunkowaniem jego rzeczywistego spotkania z Nim. To spotkanie bynajmniej nie odbywa się na drodze filozoficznego poznania i przeanalizowania treści objawienia, ale dokonuje się ono przez akt wiary. Poza tym wartością pracy ks. Śledziewskiego jest ukazanie oryginalności rozumienia Objawienia u ks. kard. Müllera, które ma charakter personalistyczny, co jest rzadkim zjawiskiem w teologii niemieckiej. Śledziewski podkreśla że ten personalistyczny element w teologii Kardynała pozwala mu odrzucić skrajny minimalizm filozoficzny oraz ujmowanie Objawienia jako zjawiska tylko intelektualnego, odnoszonego do człowieka jako zestawienia elementów konstytutywnych jego struktury, ciała i duszy, wiary i rozumu, natury i łaski.

2.1.3. Metoda

Aby osiągnąć swoje cele Autor opracowania stosuje połączenie metody analizy spekulatywnej i personalistycznej. Trzeba pochwalić wybór takiej metody przez ks. Śledziewskiego, bo jest on gwarantem właściwego zinterpretowania myśli teologicznej Kardynała Müllera, który często odnosi się do elementów personalistycznych w swoich opracowaniach, ale zawiera elementy spekulatywne. Jest w twórczości Kard. G. L. Müllera głęboka troska o wierność przekazowi biblijnemu, który w swojej głębi jest personalistyczny. Metoda spekulatywna

pozwała odnieść się do analiz filozoficznych oraz teologicznych i zsyntetyzować je w duchu personalizmu, przez pojęcie osoby jako fundamentu całej rzeczywistości. Taka synteza w duchu personalistycznym nadaje wymiar realności zarówno Stwórcy, jak i stworzeniu, a przede wszystkim relacji między tymi dwoma wymiarami rzeczywistości. Słusznie zauważa Habilitant, że osoba jest paradygmatem metodologicznym także dla Kardynała Müllera w jego teologicznych rozważaniach o Objawieniu, które jest samoudzielaniem się Osobowego Boga osobie ludzkiej. Kwestia wyboru metody pozwoliła Autorowi opracowania wydobyć bardzo istotny element twórczości teologicznej ks. Kardynała G. L. Müllera. Należy zaliczyć to do pozytywnych osiągnięć habilitacyjnej rozprawy ks. S. Śledziewskiego.

2.1.4. Ocena osiągnięć zawartych w opracowaniu ks. dra S. Śledziewskiego

Praca wykazuje że w teologii Objawienia Kardynał G. L. Müller rozumie je jako konkretne spotkanie Boga z człowiekiem. Wiara adresatów Objawienia ma swoje pochodzenie w spotkaniu z Chrystusem. To spotkanie ma wymiar uniwersalny w sensie ciągłej jego aktualności, przez działanie Ducha Świętego, jako Ducha Ojca i Syna. Jest ono doświadczeniem wszystkich pokoleń i rozciąga się na wszystkie czasy. Ma ono także zawsze relacyjny (osobowy) charakter.

Ks. dr. Śledziewski ukazuje oryginalność myśli Kard. G. L. Müller w tym względzie w stosunku do wielu niemieckich teologów, szczególnie tych pozostających w nurcie filozofii minimalistycznej, gdzie Objawienie ujmowane jest wyłącznie jako projekcja psychologiczna, a więc skrajnie subiektywnie. Śledziewski wykazuje, że Müller zdecydowanie odrzuca takie ujęcie natomiast widzi Objawienie jako realną relację podmiotową Boga i człowieka. Jest to spotkanie dwóch podmiotów. Na to spotkanie nie wpływa negatywnie nawet historia, czyli upływający czas. Jest ono zawsze aktualne i żywe. Dzieje się tak, ponieważ wg. Müllera, wiara sprawia, że samoobjawienie Boga człowiekowi staje się wydarzeniem realnej relacji między tymi podmiotami. Śledziewski w ten sposób wykazuje personalistyczne podejście Kardynała do tej ważnej teologicznej kwestii, co jest ważnym osiągnięciem Jego opracowania.

Kolejnym twórczym wątkiem opracowania jest ukazanie jego eklezjotwórczej roli. Jest to ważny element w twórczości G. L. Müller, którą analizuje autor omawianego tu opracowania. Słusznie wykazuje że Kościół jest nośnikiem Tradycji, która nie ogranicza się do wspomniania kogoś z przeszłości, czyli Jezusa Chrystusa, ale identyfikuje się z Nim. W ten sposób Kościół staje się miejscem, gdzie człowiek spotyka się w nim ze Zmartwychwstałym Żyjącym Chrystusem. To spotkanie ma nie tylko wymiar indywidualny, ale i społeczny. Śledziewski

slusznie wykazuje, że w teologii Kard. G. L. Müllera, wiara ma charakter społeczny, w niej dopiero zapodmiotowana jest wiara jednostki. Nawet więcej, Kościół jest osobą społeczną, mającą kolektywny charakter recepcji Objawienia i wiary. Przez to Objawienie jest kościołotwórcze. Takie personalistyczne podejście, w ramach teologii niemieckiej (i nie tylko) jest bardzo oryginalne. W tej analizie zawarta jest teza, że „historycznym jądrem” jest Osoba Jezusa Chrystusa. Autor omawianego opracowania wykazuje, że teologia Objawienia Kardynała Müllera ma bardzo chrystocentryczny wymiar. Chrystus jest Pośrednikiem eschatologicznego zbawienia dla człowieka, co jest niezwykle istotne dla niego, bo w samym Chrystusie to pośrednictwo nie dodaje niczego do relacji Ojciec – Syn. To co dokonuje się przez Objawienie ze strony Boga i wiarę ze strony człowieka sprawia że człowiek osiąga skutek, czyli zbawienie eschatologiczne. Wyrażona jest tu także myśl o dialogicznym charakterze Objawienia, co sprawia że człowiek może uświęcić się we wspólnocie z Bogiem.

Ważnym osiągnięciem opracowania Ks. dra Śledziewskiego jest ukazanie teologii Objawienia, jaką stworzył Kardynał G. L. Müller w perspektywie historycznej oraz w kontekście innych religii, czy nawet całej rzeczywistości stworzonej. Ta historyczna perspektywa pokazuje, że dzięki osobie ludzkiej zdolnej do aktu wiary, Objawienie nadaje nowy sens i wymiar historii stworzenia. Jest to niezwykle ważna konstatacja szczególnie w kontekście obecnej negacji Boga. Śledziewski wykazuje że Kardynał rozumie Objawienie, jako somoobjawienie się Boga i Jego samoudzielenie się, przez które człowiek może dostąpić łaski zjednoczenia się z Nim, prowadzącego do miłosnej unifikacji z Trójcą Świętą. Warunkiem jest tu uznanie Objawienia i odpowiedzialną rozumną odpowiedź na nie.

Ks. S. Śledziewski pokazuje w swojej pracy, że u Kard. G. L. Müller, że główną domeną jego koncepcji jest połączenie wizji scholastycznej i historycznej, także w kontekście personalistycznym, w całościową strukturę, która pozwala dotrzeć do sedna, czyli do Jezusa Chrystusa. Tak rozumiane Objawienie jest także odpowiedzią na współczesne trendy nihilistyczne.

W całości praca jest bardzo merytoryczna, erudycyjna i nowatorska. Jest także bardzo mocno umocowana w tekstach źródłowych, co czyni opracowanie wartościowym dla nauki i pokazuje bardzo dobry warsztat naukowy oraz wrażliwość metodologiczną autora. Jest niewątpliwie znaczącym wkładem w polską i europejską teologię dogmatyczną. Autor osiągnął swój cel postawiony przed przystąpieniem do realizacji swego przedsięwzięcia. Może pewnym mankamentem jest bardzo kurczowe trzymanie się tekstów źródłowych, zbyt mało jest samodzielnych stwierdzeń, analiz i dyskusji z omawianym Autorem, ale pewnym

usprawiedliwieniem jest chęć dokładnego i głębokiego przedstawienia jego poglądów. Ten mały mankament nie ujmuje wartości pracy, którą oceniam na bardzo wartościową i niezwykle potrzebną. Opracowanie pokazuje dojrzałość autora od strony warsztatu naukowego, świetnej znajomości omawianego tematu, sprawnym konstruowaniu myśli i budowaniu ostatecznych wniosków, co promuje Ks. dr S. Śledziewskiego do przyznania mu samodzielności w pracy naukowej.

2.2. Ocena pozostałego dorobku naukowo – badawczego

Cała twórczość pisarska Habilitanta skupia się zasadniczo wokół trzech zasadniczych grup tematycznych:

- Interdyscyplinarności między teologią i naukami przyrodniczymi, komplementarność tych dziedzin naukowych
- Rozumienie i rola Objawienia
- Ogólna tematyka związana z teologią obszaru J. niemieckiego.

Jak było wspomniane wyżej współpraca ks. Śledziewskiego z Kardynałem Müllerem, pozwoliła mu twórczo korzystać z Jego wspaniałego dorobku naukowego i warsztatu oraz z mistrzowskiej dojrzałości teologicznej, co przełożyło się na oryginalne publikacje habilitanta, które zawierają oprócz głębokich treści teologicznych także pewien rodzaj syntezy myśli niemieckiej z polską np. w dziedzinie łączenia elementów personalizmu i teologii systematycznej.

Ks. Śledziewski jest autorem kilkadziesiątu prac naukowych w tym dwie pozycje książkowe, omówiona wyżej „Teologia Objawienia według Kardynała Garharda L. Müllera”, Warszawa 2022, oraz ; „ Theologie der Schöpfung und die moderne Astrophisik – der christliche Schöpfungsglaube im Dialog zwischen Theologie und Naturwissenschaften”, Frankfurt nad Menem 2000, poza tym opublikował 19 artykułów naukowych, wziął czynny udział w 10 konferencjach naukowych krajowych i międzynarodowych. Jest członkiem korespondentem Instytutu „Papst Benedikt XVI” w Regensburgu, należy do Stowarzyszenia Polskich Teologów Dogmatyków, współpracuje z Radą Naukową Wydawnictwa „Episteme” Wszechnicy Mazurskiej w Olecku oraz z Radą Naukową Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW w Warszawie. Jak zostało wspomniane wyżej jest czynnym wykładowcą teologii dogmatycznej na UKSW, w Łomży i Białymstoku, był promotorem 7 magisteriów. Jego praca naukowa to

także ścisły kontakt z twórczością Kardynała Müllera. Przetłumaczył na j. polski kilka książek tego wybitnego teologa min. *Msza święta. Źródło chrześcijańskiego życia*, Lublin 2007; *Ubóstwo*, Lublin 2014; *Ubóstwo i godność człowieka*, Sandomierz 2015; *Benedykt XVI i Papież Franciszek*, Warszawa 2015. Był także konsultantem teologicznym przy tłumaczeniu innych tekstów Kardynała na j. polski. Uczestniczył w redakcji naukowej takich prac Kardynała jak „*Dogmatyka katolicka*” Kraków 2015 i „*Listy o kapłaństwie*” Kraków 2019. Przez te prace przyczynił się do przybliżenia tekstów L.G Müllera polskiemu czytelnikowi.

Ks. Dr S. Śledziwski odbył w dniach 2 – 30 listopada 2019 staż naukowy na Uniwersytecie La Sapienza w Rzymie angażując się w badania personalizacji procedur medycznych oraz ich wpływ na wyniki biologiczne. Inny staż odbył między kwietniem 2020 r. a listopadem 2021 w ramach tzw. The European Branche przy Uniwersytecie North West w USA, gdzie uczestniczył w badaniach nad pochodzeniem bytu oraz relacji między teologią a naukami przyrodniczymi. Obecnie należy do zespołu realizującego grant „*Katecheo.pl – nowe narzędzie katechetyczne*”. Badanie dotyczy opracowania zintegrowanej platformy dla nowego modelu kształcenia w zakresie katechezy młodzieżowej.

W obszarze Interdyscyplinarności między teologią i naukami przyrodniczymi i komplementarnością tych dziedzin naukowych Ks. dr Śledziwski porusza problematykę zależności i współpracy między naukami ścisłymi a teologią. Jest to tematyka dość nowa i trzeba powiedzieć niezwykle trudna. W swoich publikacjach na ten temat nie opisuje on licznych konfliktów między naukami ścisłymi a wiarą w Boskie stworzenie, ale interesuje go podjęcie nowych naukowych i przyrodniczych kategorii filozoficznych w określeniu relacji między wiarą a empirycznym przedstawieniem ewolucji kosmosu i osoby ludzkiej. W ten sposób ks. Śledziwski twórczo wpisuje się debatę między teologią a osiągnięciami takich dziedzin kosmologicznych, jak biologia, fizyka teoretyczna, czy astrofizyka. Jego publikację przyczyniają się rozwoju nowoczesnej teologii, która korzysta z metod i kierunków innych nauk. Jest to także ukazywanie nowej orientacji dla teologii, która nie stoi już w sprzeczności z naukami przyrodniczymi, ale okazuje się wobec nich komplementarna. Powyższa problematyka poruszana jest w następujących dziełach Habilitanta: *Nauka o stworzeniu w dialogu z astrofizyką*, w: Józef M. Dołęga (red.), „*Od kosmologii do ekofilozofii. Problemy filozoficzne XXI wieku*”, Olecko 2002, s. 103-116, *Problematyka teologiczna na początku trzeciego tysiąclecia z perspektywy relacji nauk przyrodniczych i teologii*, w: J. Sołowianiuk, P. Bejger (red.), „*Chwała Bogu - pokój ludziom*”, Łomża 2005, s. 233-240, *Die Debatte über die Schöpfung im Bezug auf die Ökologie*, w: „*Studia Ecologiae et Bioethicae*”, 4/2006,

Warszawa 2007, s. 135-140, Relacje między teologią a naukami przyrodniczymi w kontekście edukacji, w: „Studia Ecologiae et Bioethicae”, 4/2006, Warszawa 2007, s. 439-444, Rozumienie czasu i przestrzeni z perspektywy teologicznej, w: Zbigniew Godlewski (red.), „Przemawiaj do nich moimi słowami. Księga pamiątkowa dedykowana Jego Magnificencji Księdzu Rektorowi Profesorowi Ryszardowi Rumiankowi w 35. rocznicę kapłaństwa i 60. rocznicę urodzin”, Warszawa 2007, s. 600-605, Życie duchowe naukowców, w: Gałązka, W. (red.), „Duchowość chrześcijanina”, Warszawa 2009, s. 195-206, Wpływ Biblii na cywilizację. Biblia a nauki przyrodnicze, w: „Studia Nauk Teologicznych PAN, Biblia w kontekście kultur”, t. 4, Lublin 2009, s. 349-369, Die Bedeutung Johannes Paul II. in der Auseinandersetzung zwischen Theologie und Naturwissenschaften (The Importance of John Paul II in the Conflict between Theology and Science), w: „The Person and the Challenges. The Journal of Theology, Education Canon Law and Social Inspired by Pope John Paul II”, 2/2012, s. 93-102, Jan Paweł II o nauce, w: Gałązka, W. (red.), „Tylko służyć”, Warszawa 2016, I i II, 1.1, s. 315-323. Jest to oryginalny i twórczy wkład naukę.

Drugim ważnym obszarem naukowych zainteresowań ks. dra Śledziewskiego jest Teologia Objawienia, co zostało omówione szczegółowo w ocenie merytorycznej Jego książki habilitacyjnej.

Trzecim ważnym tematem twórczości naukowej Habilitanta jest refleksja nad teologią niemiecką. W swoich pracach wykazuje wiele dwuznaczności tej teologii i potrzebę takiego uprawiania tej dyscypliny – także jako nauki, aby ukazać jej racjonalny charakter. W swoich publikacjach Śledziewski ukazuje że z jednej strony teologia niemiecka pod wpływem współczesnej kultury jest naznaczona kryzysem podmiotowości, a z drugiej strony wielu teologów niemieckich stara się temu przeciwstawić przez ukazywanie teologii jako solidnego gruntu dla człowieka poszukującego swojej podmiotowości i tożsamości. W tym względzie Habilitant zauważa że szczególne zasługi w taki uprawianiu teologii niemieckiej mają postacie najwybitniejszych przedstawicieli tej dyscypliny takich jak J. Ratzinger i G. L. Müller. Dla pierwszego, jak wykazuje Habilitant w swoich pracach, ważne jest aby na nowo odkryć Chrystusa Zmartwychwstałego i uczynić Go realnym centrum ludzkiej rzeczywistości, a dla Kardynała, który w pierwszym rzędzie przeciwstawia się twórczo wszelkiej negacji Boga, obecnej we współczesnym świecie, należy przeciwstawić realne samoudzielenie się Boga w Objawieniu. Ten Bóg staje się motywnym przewodnikiem rzeczywistości i głównym tematem dla ludzkiej osoby. Tematy te ks. S. Śledziewski porusza w następujących pozycjach: Gerhard L. Müller, w: „Wybitni teologowie XX wieku. Krąg języka niemieckiego”, J. Jezierski, K. Parzych

(red.), Olsztyn 2006, s. 171-176, Chrystologia Dietricha Bonhoeffera , czyli Wcielony Bóg w bezreligijnym świecie, w: „Wierzyć w tego samego i tak samo. Ekumeniczna dogmatyka Dietricha Bonhoeffera”, J.M. Lipniak (red.), Świdnica 2006, s. 39- 49, Gerhard Ludwig Müller, w: „Zeitgenossische Kirchenverständnisse. Acht ekklesiologische Portrats”, C. Keppeler, J.C. Pech (red.), Budapeszt 2013, s. 187-201, Aus christlicher Verantwortung. Europäische Gedanken im Denken von Joseph Ratzinger/Benedikt XVI., „Studia Gdańskie”, 67/2020, s. 83-92.

W całości twórczość naukowa ks. dra S. Śledziewskiego – choć liczebnie niezbyt obszerna – co jest jej pewnym mankamentem – jest dojrzała i wnosi pozytywny wkład w naukę polską. Przede wszystkim przybliżyła myśl niemiecką, tę najbardziej głęboką i ortodoksyjną polskiemu czytelnikowi. Innym mankamentem pracy Habilitanta jest może za mała odwaga w formułowaniu własnych konkluzji i wniosków w analizie myśli Kardynała Gerharda L. Müllera, co już wyżej podkreśliłem w tej ocenie, ale ostatecznie przedmiotem pracy była właśnie ta myśl, stąd autor książki habilitacyjnej jest po trosze usprawiedliwiony. Uważam, że te mankamenty nie dyskwalifikują ks. dra S. Śledziewskiego w drodze do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

3. Wniosek końcowy oceny

A zatem biorąc pod uwagę dobrą rozprawę habilitacyjną, wnoszącą pozytywny wkład do teologii dogmatycznej w Polsce, przez podjęcie niezwykle ważnego i aktualnego tematu, oraz uwzględniając pozostały dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny, uważam, że to wszystko tworzy zdecydowaną podstawę do uznania ks. dra Sławomira Śledziewskiego za zdolnego do samodzielnej pracy naukowej i stawiam wniosek o nadanie mu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauki teologicznej.

Lublin 20.05.2023 r.

ks. dr hab. Mirosław Kowalczyk, prof. KUL